דברי ראש הממשלה ושר הבטחון

מר לוי אשכול

בסיום קורס בבית ספר לפיקוד ומטה

26.8.1963

<u>רה"מ ושר הבטחון מר ל. אשכול:</u>

מפקדים, שרים היושבים כאן, אורחים ואורחות נכבדים ויקרים,

אני רוצה קודם כל להודות על על שעת קורת רוח קלה בביצוע המשימהשעד עכשיו הוטלה עלי - ללחוץ ידים של 75 בחורי ישראל, להמשיך בפיקודם , להיות מפקדים יותר מודעים ויותר משכילים.
אני בטוח, שלו היה פה בן־גוריון בודאי היה בא בתביעה שרבים מהם יחליפו את השמות לעבריה, ושם כמו ברדנק או לרדנוב באמת צריך היה כבר להחליף. קנאתי באחדים ששם אברבנאל או אחיה השילוני.

רבותי, בביקורים שלי בשבועות המעטים אבל אלי האחרונים בשרשרת השנים , בביקורים שלי בצה"ל ובפגישות ביחידות ובפורמציות, באינסטלציות, אם לדבר בשפה כזאת כמובן נפגשתי, ויכולתי למצוא את מוצא כל הככס הרב הזהשקם לנו, ויכולתי להגיד, שזה החל אולי ב"שומר", ואחד הגדודים בבריגדה, ה"הגנה" על כל שלוחותיה, ושאלתי את עצמי: טוב, היו זמנים, עברו זמנים, באו זמנים חדשים, אורות חדשים, מאין הירק הזה יצמח מחר מחרתיים? לא מפני שותיקים, שאני לצערי נחשב בעיניהם ללא כל כך ותיק, לא מפני שהם חושבים שכל מה שהיה בעבר זהו כך, כך היה וכך יהיה וכך ישנו וכך צריך להיות, אבל פשוט מתוך השאלה ובכל זאת מאיין נשאב את אותם הכוחות אשר הביאו אותנו עד הלום? זאת אני נוהג לשאול את עצמי, לא רק כשאני נפגש עכשיו עם יחדות של צה"ל, כי אם על כל צעד ושעל ועל כל פרשת חיים של היינו. והנה, כאשר אמרו לי היום להיות כאן, והנה אני יושב אתכם בשעה זו, נדמה לי שאני מוצא ~~את~~לעצמי תשובה ואומר: ייתכן שעכשיו כאן אתה נמצא בבית היוצר או לפחות

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

באחד מבתי היוצר, שיתכן שאני עוד לא מכיר את כולם, אם כי בשבועות הללו השתדלתי ונסיתי ובקרתי בהרבה מיתקנים ומקורות יצירה ומקורות המחשבה, נדמה לי שאפשר להגיד - והקשבתי גם לדברי הפותח -ואפשר לחשוב, שהנה 600 - 500 המפקדים שיצאו מכאן, לאחר חדשים רבים של קניית תורת הלחימה, לא רק המלחמה, תורת הליחמה, נראה לי שאפשר להגיד, שהנה מכאן, מהבית זה או מבית כזה מוזרם ויוזרם להבא ולעתיד יותר ויותר כוחות הדרכה, מחשבה, מסירות, הצמדה למטרה. איך נאמר אצלנו: כל דור, דור דור ודורשיו, מה שהיה לפני 30 שנה, 40 שנה, 50 שנה, מאותם הדרכים של אותן השנים, מותאם לימים האלה, ומותאם לדורות האלה, כאן המקום ומכאן הזרימה, ומכאן הזרימה וההזרמה של מוח, של עצבים. חשבתי אפילו להגיד, אני חושש שמא אני לא יודע להקיף את הכל - בעצם השלד. ואם זה עכשיו עוד לא כך, אז בקרב הימים מהבית הזה שאנו יושבים בו היום, או בית אחר - זה ימשך להרבה שנים, בודאי ירחיב דעתו, ירחיב דרכו, ירחיב הרבצת תורתו, ואז באמת אולי אפשר להשוב, אפשר להגיד, כי מכאן ילך וייווצר השלד. ואם שלד ישנו, ואם עצבים ישנם - אתה יכול להבטיח לעצמך אחר כך קיומו של הגוף היקר והמבורך בישראל אשר נקרא צבא הגנה לישראל.

בודאי, לא מה שלומדים עכשיו ולא הנשק שישנו עכשיו, אינו דומה למה שהיה לפני עשרות בשנים. ואנו צריכים זאת לחרוש על לבנו, וזו גם דאגתנו, דאגת יום יום ולילה לילה. הדרכים משתנים, דרכי המלחמה בעולם משתנים, דרכי הציוד, דרכי הכוננות. וכל זה מטיל עלינו, שבית כזה ובתים כללו יפעלו במיטב היכולת והכוח ובמיטב השכל והדעה והידע, ויעבירו זאת לעשרות ולמאות ולאלפים, אשר יעלו את השלד ואת העצמות, את העצבים ואת הגידים ואת המוח של צה"ל.

אין חלקי עם המתנבאים, מידי פעם בפעם מישהו מתנבא בפומבי, הנה שנתיים לא תהיה מלחמה, שלש שנים לא תהיה מלחמה וכך הלאה. אין חלקי עמהם, לא מפני שאני בטוח שכה זה ולא אחרת, אבל פשוט אני חושב שבישראל קשה ומסוכן להתחרות בנבואה. סו"ס זו ארץ הנביאים ואנו כולנו בני נביאים, אבל בכל זאת מהיום שחרב בית המקדש, אתם יודעים, ניטלה הנבואה מנביאים ובניהם. ואני לא אומר

זאת חס וחלילה במשהו להקטין את יכולת תבבאה , אבל פשוט אין חלקי עם זה, כי זה פאטאלי. לו הדבר הזה היה תלוי בנו, או לפחות באותה מידה שזה תלוי באחרים, אז אפשר היה להגיד אם אנו רוצים או לא רוצים. אבל העניין הזה לא תלוי בנו, כי אם לו היה תלוי באמת בנו, היינו יכולים לנבא את זאת להרבה יותר שנים, לא רק לשנתיים - שלש.

אין לנו בימים אלה להגיד לעצמנו ואולי גם לאחרים, אלא מה שאזנינו שומעות ועינינו רואות. ומה אנו שומעים? אנו שומעים סביב סביב משכנינו, כמעט שבוע שבוע, אזהרות, איומים, התפארויות, אנו רואים בהתעצמות או התעשרות אויבינו בנשק ובציוד, אנו גם יודעים מהם הכוחות שעומדים מאחוריהם. וזהו בעצם הדבר שצריך להדריך את מנוחתנו, להדריך את דרכנו, את מעשינו, אולי אפילו בלי הרבה אומר והרבה דבורים, אולי אפילו אנו לא צריכים להתחרות באיומים עם השכנים שלנו. ואינני יודע אם זאת המטודה הכי טובה, אם כי כולנו רק בשר ודם ולעתים כל אחד מאתנו נשא בזה ולא יכול להתאפק ואומר משהו. אבל דומני מתאים לנו יותר להגיד שלנו עינים פקוחות לראות, אזנים קרויות להקשיב, לב להרגיש מה צפון בחיק עתידנו בחקיקת שניים ובמאמץ הכוחות לדריכות, להכנות ולהתכוננויות.

הנה, רבותי, בימים האלה דומני שיכולתי להגיד, להשתמש בפסוק הזה "ביקש ישראל לשבת בשלווה", ואתם יודעים שבתורה יעקב וישראל מתחלפים בשמות, ונאמר ככה שמה, נדמה לי שזו הרגשת כולנו, אנו רוצים ונחוצה לנו השלווה, לעבודה הגדולה שעומדת לפנינו, וזו עבודה מעל לראש, ובכל זאת השלווה לא ניתנת לנו. קפצה עלינו ברגע הזה הרוגזה של סוריה, וכמעט קט גם של עבר הירדן. ואנו אמרנו: בכל זאת אנו נעשה מאמץ למצות עד תום את רצוננו לא לחמם את החזית. וכל אחד יכול להעריך אם מחיפוס כזה או אחר יכול לצאת דבר גדול או דבר פחות גדול . אני יכול להסכים שאין סכנה גדולה. אבל לנו יש ענין, והענין שלנו איננו כל כך פשוט, איננו פשטני, ויש דאגות ויש התקפות שצריך גם עצה, לא רק תושיה, כי אם גם עצה לכלכל את המעשים, מתוך השקפה כללית, מקיפה, של העניינים שלנו. לא אכנס כאן בפרטים ולא

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

אעשה כאן את הניתוח על ק, רק אגב אורחא אני רוצה כאן במסיבה כזאת להגיד ולהסביר, שנהגנו בימים אלה בגבול הסורי לא מפני שלא היינו בטוחים שכוחנו רב לנו לעמוד ולתת מנה אחת אפיים ואולי גם ללא כל תוצאות רבות, ואינני יודע אם לא יגיע יום כזה, הלואי שלא, אינני יודע אם יום כזה לא יגיע בקרוב - הלואי שלא, אבל חשבנו שמוטב לישראל - ונוצרה קונסטלציה טובה במקרה כזה - לבחון, להעמיד במבחן את העולם המערבי, את האומות המאוחדות, ואולי דוקא בקשר ובגלל שיש לנו דבורים ומו"ם, ומשהו בודאי גונב לאוזניכם, שרוצים מאתנו דבר זה או אדבר אחר, או להשפיע על איזה דבר, ורוצים להסביר לנו שיש בטחון, ומישהו יכול להבטיח לנו בטחון, וחשבנו שזו אולי הזדמנות שלא תקרה, שלא מזדמנת בהרבה ימים בתקופה מסויימת, הזדמנות שנראה לנו שכל אחד יכול להעריך שכוחה של ישראל עמה להגן על עצמה, אבל צדקה אתה עם עמידה במבחן - אם הצביעות תשלוט בעולם של היחסים הבינלאומיים, או שאפשר פעם להגיע לכך שבאמת יהיה דין צדק.

אנו נתבעים וזקוקים - אנו יודעים מה שנעשה סביב, מה שנעשה בין השכנים, ואנו זקוקים לדריכות בזמן הפירודים הרבים, כפי שהם עכשיו ביניהם. לפני זמן קצר אולי מישהו חשב, חשבו אולי רבים מאתנו, שהנה בא איחוד. אני אומר: צריך דריכות בפירודם ועירנות - באיחודם, אבל מתוך עצם ומתוך שיקול.

מספרנו קטן. אמרתי כבר בהזדמנויות אחרות, הטבע או ההסטוריה או צור ישראל כפי שאנו נוהגים להגיד, וזה מבטא הרבה, לא חנן אותנו, מסתבר שהוא לא פינק אותנו, לא חנן אותנו ביותר מדי. לו היה לפני מי להגיש תלונות, אפשר היה להגיש תלונות על קיפוחים שהעולם קיפח אותנו מששת ימי בראשית, מיום צאתנו אולי לעולם. אמרתי - מספרנו קטן, שטחנו הוא קטן, הארץ לא עשירה, וזה מחייב אותנו לאיכות. ולא רק זאת, זה צריך לשנן לעצמנו - ואני עומד כאן לפני מדריכי צבא, מפקדי צבא - על כל אורך החזית, על אורכה ורחבה, שהיא לא כל כך רחבה, הרבה יותר ארוכה מאשר רחבה.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ועוד נימוק: העולם, המעצמות הידידותיות, שמדברים אלינו ועלינו לעתים טובות ודברי ידידות, ואתם שומעים את זאת לעתים תכופות; האומרים: אין דאגה, אין פחד, אתם לא פחות מזוינים, גם כאשר אנו יודעים שמספרם יותר גדול. והשטח, כמובן שניתן לכם מדברי ימי העולם, השטחים אנו יודעים, מספר האנשים אנו יודעים, ובכל זאת אין פחד. לעתים גם אנו מדברים על עצמנו, בעיקר גם אנו בפומבי מדברים, שאנו יכולים לעמוד מול כך וכך, עד שלעתים נדמה לי לו יכולנו לא התפאר בכל פעם, גם אם זה נכון באמת, וביחוד אם זה נכון, לו יכולנו להתאפק בזה, נראה שהיינו עושים שירות טוב. והעיקר אלה שמבטיחים לעתים ואומרים: אל פחד ואל דאגה, אנו פה ואנו נוכל להגיע אליכם. הם גם כן בונים על כך שאיכותנו היא אחרת. ואם זה כך - זה מחייב אותנו שהחשבון הזה יהיה חשבון נכון, חשבון צדק, מחייב אותנו על כל החזית, שבאמת איש שלנו יהיה שקול פי כמה נגד אנשים של אויבנו. ושוב זה בצבא, זה בכל רוחבה של הארץ ולכל האורך שלה.

הנה נחתם עכשיו הסכם בין המעצמות הגדולות על הגבלות בנסויים האטומיים. ואחת מהן, דוקא ארצות הברית, מיד אחרי זה התחילה בנסויים תת-קרקעיים. כל יום מתפרסמים איזה דברים, ובאה הודעה מצד כרושצוב, אם כי על פי ההסכם כנראה זה אפשרי. אצלנו, אצל רבים, התחילה להתעורר איזו מחשבה, מי יודע אולי זו קרן אור חדשה, אולי בוקעים ניצנים חדשים של הבנה, של רצון לשים קץ לסכנת ההשמדה, לפחות הטוטאלית. בכל זאת אנו רואים מה שעושה ארצות הברית, לכאורה משתמש בפורמולה הלאטינית המפורסמת והידועה: אם אתה רוצה בשלום - תכון למלחמה או הכון למלחמה. אם הם כך - על אחת כמה וכמה אנחנו, במספרנו אנו, כשאנו מוקפים כפי שאנו מוקפים.

ואותה ההנחה שאחרים הושבים, אלה שאנו צריכים, מסוגלים ורוצים לתבוע מהם עזרה - מחייבת אותנו חובה גדולה ועבודת נמלים יום יום ושעה שעה להתגבר ולהתחזק ולהיות מוכנים, גם אם במקרים כאלה, מה שהיה בשבוע העבר בגבול סורי, דוקא מתוך הרגשת כוח ומתוך הרגשת נכונות וכוננות ומתוך קור-רוח מסויים, מתוך חשבון של מחר ומחרתיים, אולי נחפש למצות כל אפשרות, מבלי להביא להתנגשויות

רצינית.

זה מה שאמרתי, מאתנו נתבע הרבה יותר מאשר מכל אומה קטנה או גדולה אחרת. ומאדם שלנו נתבע הרבה יותר ממה שנתבע מאחר. ומה שלא נתן לנו הטבע והרבונו של העולם - חייב האדם למלא, ויכול למלא את זאת בהתמסרותו, בשכלו, בכשרונותיו שניתנו לו, וזה אולי פחות ניתן לנו קצת יותר מאשר לאחרים, זה נתן לנו הטבע, ואנו חייבים להוציא את זאת מן הכוח אל הפועל, לסתום את כל הפער שהטבע פער בנו, את כל המגרעות, את כל החסר שאנו חסרים.

הסכנה שלנו היא טוטאלית, עלינו לזכור בכל יום ובכל שנה, זאת החזית אולי האחרונה של עם ישראל. לנו אין ברירות אחרות. וזאת צריך לזכור במשך כל 365 הימים של השנה, לא רק אתם - אבל עכשיו אני מדבר לפניכם - זאת צריך לזכור העם כולו, על כל החזית הרחבה, מפני שהסכנה היא טוטאלית, אז ההגנה , ההתגוננות, כוח הלחימה צריך להיות טוטאלי והמאמצים צמודים, אצלנו בודאי צמודים, אנו בעת ובעונה אחת צריכים לחשוב שאנו שני מליון, מה אנו ומה חיינו; אנו בעת ובעונה אחת צריכים לחשוב על גידול המספר; בעת ובעונה אחת צריכים לחשוב על בנין הארץ, המדינה, החברה, הכלכלה, ככה שיתחילו למשוך גם יהודים לא רק מארצות המצוקה, לא רק מארצות שמגרשים יהודים או רודפים יהודים או מציקים להם, כי אם גם מארצות שטוב ליהודים, ואולי באמת טוב להם, הם אולי לא חושבים עד הסוף, ואנו לא כל כך רוצים כל פעם לאיים עליהם ולהגיד להם: תזכרו לכם, זכרו מה יכול לקרות אי יודע מתישהו. אבל ישראל זקוקה להם. וזה מחייב כך לבנות ולפתח את הארץ שתמשוך אנשים כאלה. אנו חייבים בעת ובעונה אחת להשביח איכותנו, חנוכנו, השכלתנו, כל מה שאתם כאן בבית הזה - על כל החזית, כי בסך הכל אנו 3 - 2 מיליון , ובסוף העשור הזה אולי נגיע ל-3 מיליון, אם יגיעו קצת יותר יהודים אולי נגיע ל-3 מיליון .

[illegible]

[illegible]

[illegible]

אנו צריכים לעמול, ללכד ולהתיך למקשה אחד יוצאי גלויות רבות ומחיצות ושבטים רבים, שרידי קהלות רבות - להתיך את כל זה למקשה לאומי אחד בישראל.

בענין זה צה"ל עושה שליחות. ייתכן רק - לא מפני שאני חס וחלילה רוצה כאן לרמוז על איזה דבר - ייתכן רק שהזמן קצר, אולי שנתיים - שנתיים וחצי לא מספיקות, אינני מרמז חלילה על זאת שצה"ל יקח לעצמו יותר זמן, אבל אני רק מזכיר זאת מה התפקידים, מה עומד לפנינו, לפני צה"ל . צה"ל והעם כולו - זו חזית מלחמה אחת.

לפנינו תפקיד לבצר כלכלתנו, ואני אומר זאת גם כשאני מדבר לפני מפקדי צבא. אין קיום לעם, למדינה, לצבא בלי כלכלה שיכולה לשאת את עצמה, יכולה לשאת את עצמנו עם כל השירותים שלנו. ואנו בכלכלה, כמו גם בצבא בודאי התקדמנו. אני נזכר צבא לפני 10 - 15 שנים, בראשית המדינה והדרך שעברנו בה עד עכשיו, זו דרך מכובדת, מפוארת, ארוכה. אבל בכל זאת נדמה לי שאפשר גם כאן להגיד שאנו עוד במחצית הדרך. אמרתי זאת פעם לפני שנים אחדות, כאשר הייתי עוד שר האוצר וגם ראש המחלקה להתישבות, הבאתי הצעת תקציב לכנסת ואמרתי פעם אחת שאנו לא במחצית הדרך. כעבור שנה, שנתיים, שלש עוד פעם נתקלתי כמעט באותו משפט ובאותו בטוי ואמרתי: מה יהיה, בכנסת אולי יושבים אותם צירי הכנסת ששמעו אותי לפני שלש שנים, ואמרתי גם אז שאנו במחצית הדרך, וגם עכשיו אגיד שאנו במחצית הדרך וקצת נמלכתי בדעתי ואמרתי: אין דבר אגיד אתו הדבר. אבל אמרתי: מחצית הדרך השניה מתארכת משנה לשנה, בכל פעם שאלות חדשות, בעיות חדשות, קושי חדש, קושיים חדשים. אני בטוח שאותו הדבר בצה"ל. בצבא, אם להביט אחרנית מהיום, אחרונית 10, 12 , 15 שנה, אולי אפילו 8 שנים, בודאי אפשר להגיד שעברנו כברת דרך עצומה. אבל אינני רוצה להשלות אתכם, כי אם להקשות עליהם ועלינו ועל הממשלה. עברנו באמת כברת דרך ארוכה , אב אין להגיד שעוד מעט יקל על הממשלה ועל המדינה. גם על הממשלה, וגם עליכם ועל המדריכים החדשים שיצטרכו להדריך במשך הרבה שנים וגם על הביה הזה כסמל, לדעת שאם אנו במחצית הדרך, אולי זה באמת נכון, אבל הדרך להבא היא יותר קשה. גם בדרך הלחימה, גם בדרך הנשק ודרך הציוד.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

מספיק אם אזכיר - במידה המעט שאני יודע - לפני שנים אחדות הפיפר המפורסם והפרימוס המפורסם, ונשווה אותם לאוירונים של עוזר ויצמן היושב כאן, ומה שאני שומע על דבר הנאום שמחכה לנו בעוד 2, 3 4, שנים, שכל מטוס יעלה פי 4 - 3 מהאוירון שיש לנו היום, לא יותר אמנם מאיזה 4 - 3 מיליון דולר האחר. זה בודאי רק במסשטאב, כמודד, כסמל, אם כי לא הכל בצבור בני אדם שנותן את גופו ואת נפשו לבטחון ולהגנה- לא הכל נמדד בכסף. אם לחשוב את זאת כעין מאסשטב סו"ס אנו חיים בעולם עכור שחומר גם יש לו איזה ערך, זה יכול לשמש לנו מודד לצפוי לנו. ואינני רוצה להזכיר שמות, נשק שרק בתקופה האחרונה התחיל להופיע בלקסיקון של עמים לוחמים ומתכוננים למלחמה, בתוך עמים שונים. ומה שכתוב בספר דניאל "מנא מנא תקל ופרסין", זה כנראה יהיה רשום לפנינו עוד במשך הרבה שנים, עד שאולי פעם יתגשם - ואגיד לכם, זו אולי הצגה לא כל כך טובה לשר הבטחון - אני חוטא קצת ברצון, לפחות בתקוה, שבמשך הימים אולי בכל זאת תמצא איזו דרך לבנין אדם בעולם, לעמים בגולם ובאיזורנו, אולי בכל זאת נוכל להגיע לחיים יותר שלווים, והעמים הללו - ובעיקר אני דואג לעצמנו - אך גם לעמים אחרים סביבנו, שנוכל להמסר רק לעבודת פיתוח, בנין, חנוך, השכלה ותרבות.

אבל כל עוד זה איננו, וזה איננו, אז מצאתי לנכון בקצרה להגיד את הדאגה של האומה הקטנה שלנו, של 3 - 2 מיליון, אולי בכל זאת כעבור 15 או 17 שנה נוכל להגיע ל-4 מיליון. פה נפגשתי עם נציג אחד של מדינה מארצות החדשות, המתפתחות, באפריקה והזרתי על דבר שאמרתי לאחדים מהם, שיש לי שמחה בלב כאשר אני נפגש עם נציגי עמים, "פרעזידן", נשיא, ראש ממשלה, עם כל התפאורה, יש לי שמחה גדולה כאשר אני נפגש עם הנציגים של אומות קטנות, ואני רואה שיש עמים עוד יותר קטנים מאתנו, ונעשה לי קצת יותר קל על הלב, הנה יש מדינה של מיליון תושבים, יש מדינה של מאות אלפים ....

(הפסקה - להחלפת סרט)

.... ואתם יחד עוד מאות אלפים שברחבי הארץ שבאותו היום ובאותם הימים יתקראו, יתגייסו, בשאתנו תקוה בלבנו, שזאת החדירה היחידה והאחרונה של ישראל שתוכתר בנצחון בשדה הקרב.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]